

Cap sur l'école inclusive
en Europe

Karta źródłowa

Jak spełniać potrzeby afektywne oraz emocjonalne dziecka – wskazówki dla osób wspierających dzieci z niepełnosprawnością

Część modułu /D.

Kontakt : JL. Lenoir

1. Tematyka

Ta karta pedagogiczna ma na celu opisanie podejścia, które może być przydatne w pracy z dzieckiem prowadzącej do wypracowania ekspresji emocjonalnej i afektywnej u dzieci ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi. Przy niepełnosprawności wyrażanie emocji może zdawać się nadmierne, co utrudnia dziecku budowanie relacji niezbędnej do skutecznego uczenia się. Wyzwanie polega więc na wzięciu pod uwagę ekspresji emocjonalnej i afektywnej, co w zamierzeniu ma umożliwić uczniom powrót do właściwej dynamiki uczenia się oraz życia klasowego.

Biorąc pod uwagę charakter wyrażania emocji przez dzieci ze SPE, należy stosować podejście oparte na uspewnianiu co do **bezpiecznej atmosfery pracy, empatii, utrzymania właściwego dystansu i życzliwego słuchania ucznia**. W ten sposób stworzone zostanie środowisko nauki, w które w swoim tempie i spokojnie może wejść uczeń ze specjalnymi potrzebami. **Takie otoczenie nada procesowi nauki właściwą strukturę** – uczeń odnajdzie dzięki niemu wsparcie w nauczycieli, a także mobilizację do rozwoju umiejętności i zasobów (które być może z powodu poczucia niepewności nie były wcześniej dla ucznia dostępne).

- **klasyczny rozwój afektywny** (zob. zwłaszcza teorię więzi Johna Bowlby'ego, oryg. « **attachment theory** ») umożliwia dzieciom w wieku szkolnym budowanie "bezpiecznej" podstawy afektywnej, która umożliwi rozwijanie umiejętności społecznych i korzystanie z nowych doświadczeń poznawczych (zdobywanych poza środowiskiem rodzinnym), możliwych dzięki wewnętrznemu poczuciu bezpieczeństwa. U dzieci niepełnosprawnych ta podstawa może być tworzona z opóźnieniem, z przeszkodami, a także może nie być wystarczająco głęboko zakorzeniona w psychice dziecka. To z kolei prowadzi do spowolnienia dynamiki uczenia się, ponieważ dziecko jest zmuszone spradzać, czy dane sytuacje (także edukacyjne) są dla niego bezpieczne.

- **Życzliwe słuchanie** (do którego odnosi się w swoich pracach zwłaszcza Carl Rogers) – dzięki niemu dziecko będzie czuło, że może wyrażać swoje emocje bez ryzyka bycia ocenionym. Wyrażanie własnych emocji i świadomość, że są one odbierane przez drugą stronę pomoże dziecku nadać strukturę nowym sytuacjom i zrozumieć je. Te pozytywne doświadczenia sprawią, że dziecko spokojnie będzie antycypować

nowe sytuacje uczenia się, które mogą stać się tzw. **przestrzeniami budowania potencjału** (zob. prace D. Winnicott), w których rozwija się pozytywną samoocenę.

- obranie podejścia "**właściwego dystansu**" (ani zbyt blisko, ani zbyt daleko: zgodnie z potrzebami dziecka) przy jednoczesnym utrzymaniu dostępności – co da dziecku przestrzeń do zrozumienia nowych sytuacji we własnym tempie. Zamiast zatem „właściwego dystansu” (D. Winnicott), możemy mówić nawet o "**właściwej bliskości**" (Depenne).

Dzieci ze SPE potrzebują bliskości bardziej niż inne, renegocjując swoją więź pierwotną (oryg. **primary attachment** w teorii Bowlby'ego) aby poczuć się bezpiecznie, co paradoksalnie pozwoli im na zyskanie niezależności, pracę z innymi, a co za tym idzie – także na naukę. Opiekun musi więc znaleźć właściwy dystans, gdzieś pomiędzy potrzebą **przywiązania** a potrzebą **oddzielenia**. Nie można odmówić przytulenia dziecku, które go potrzebuje, ale potem należy uświadomić mu, że trzeba się rozdzielić, by wykonać jakieś zadanie w grupie czy dołączyć do zabawy. Zajmuje to czas, jednak jest niezbędne.

2. Kontekst

Klasa w szkole podstawowej lub ponadpodstawowej, w której jeden lub większa ilość uczniów ma niepełnosprawność. W obliczu nowych, nieznanymi im aktywności uczniowie czują się niepewnie – takie sytuacje wywołują złożone emocje, a nawet lęki i prowadzą do poczucia niepewności, być może także do odtwarzania poczucia porażki. W konfrontacji z taką reakcją nauczyciel może czuć się bezsilny – co potwierdzają nasze spostrzeżenia z ostatnich lat. Wybuchy emocjonalne dziecka destabilizują całe środowisko edukacyjne, a więc ważne jest, by stworzyć podejście i narzędzia pozwalające nauczycielom na wizualizację sytuacji i emocji dzieci w nowych sytuacjach uczenia się.

3. Cel

Niniejsza karta ma w zamierzeniu towarzyszyć modułowi D materiału. Chodzi o zdefiniowanie tego, co mamy na myśli mówiąc o właściwym podejściu i relacji między uczniem a nauczycielem / trenerem. Właściwy dystans musi być dostosowany do emocji wyrażanych przez dzieci ze SPE. Można zatem zaproponować koncepcję podejścia, która nie jest jednak gotowym do użycia, uniwersalnym rozwiązaniem – ale raczej pomocą w zrozumieniu sytuacji. Dzięki temu będziemy dysponować podstawą interpretacyjną w zrozumieniu konkretnych dla danej sytuacji zachowań – które najlepiej rozszyfruje nauczyciel w relacji z dzieckiem w konkretnym scenariuszu.

4. Ograniczenia

Według psychologów rozwojowych, ekspresja emocjonalna i afektywna u różnych dzieci może mieć bardzo różne modalności – co nabiera szczególnego znaczenia w przypadku pracy z dziećmi ze SPE. Trzeba więc zwrócić uwagę na zachowania wyjątkowe w ramach tych modalności oraz wykonać pracę nad tym, co w ramach wykazywanych przez dziecko zachowań jest « społecznie dopuszczalne », a co nie. Należy przy tym także pamiętać o cechach szczególnych i potrzebach każdego dziecka ze SPE.

5. Perspektywy

Branie pod uwagę wymiaru emocjonalno-afektywnego relacji pedagogicznej daje dziecku z niepełnosprawnością nowe możliwości rozwoju i nauki. W połączeniu z uwzględnieniem poziomu rozwoju

dziecka (emocjonalnego, społecznego, poznawczego i psychomotorycznego) może dać dobre wyniki w procesie edukacyjnym.